

"Vols buscar informació sobre salut a Internet? Vine i aprèn-ne!": descripció d'una activitat formativa

[Versión castellana]

AURORA VALL
Professora
Departament de Biblioteconomia i Documentació
Universitat de Barcelona
auroravall@ub.edu

CLARA BOTÉ
EAP Mataró-6 Gatassa
Subdivisió d'Atenció Primària Metropolitana Nord
Institut Català de la Salut
cbote.mn.ics@gencat.cat

Resum

Descripció d'una activitat formativa adreçada a malalts crònics i a persones de més de cinquanta anys amb poc domini de les TIC, a partir de la col·laboració entre un ajuntament i un equip d'atenció primària (EAP). Els objectius de l'activitat són impulsar l'ús de les TIC com a element de col·laboració entre els professionals de la salut i els ciutadans, desvetllar l'esperit crític de les persones que busquen informació sobre salut a Internet i proporcionar instruments per a l'avaluació de la informació localitzada. Continguts de l'activitat: explicació dels criteris bàsics d'avaluació de llocs web (autoria, actualització, cobertura informativa, objectivitat, exactitud i veracitat dels continguts), identificació dels segells de qualitat i presentació de la prescripció web. Conclusions: per tal d'evitar els problemes derivats de la consulta d'informació de mala qualitat sobre salut a Internet, s'ha de fer formació específica; es recomana el foment d'actuacions coordinades entre serveis locals com són la biblioteca pública i el centre d'atenció primària.

Abstract

Description of a training activity designed for the chronically sick and for those aged over fifty with few ICT skills, based on a joint undertaking between a city council and a primary care team (PCT). The objectives of the activity are to use ICTs as an element in promoting collaboration between health professionals and the public, awakening the critical spirit of those who seek health information on the Internet and providing tools for the evaluation of the information found. Details of the activity: explanation of the basic criteria for evaluating web sites (authority, currency, coverage, objectivity, accuracy and veracity of the contents), identification of the hallmarks of quality and presentation of the prescription web. Conclusions: to avoid problems attributable to the consultation of poor quality information about health on the Internet, specific training should be given. The promotion of coordinated actions between local services, such as public libraries and primary care teams, is recommended.

1 Introducció

L'activitat formativa que presentem, "Vols buscar informació sobre salut a Internet? Vine i aprèn-ne!", es va dur a terme en el marc de les Jornades de Salut i Alimentació que organitza anualment l'Ajuntament de Mataró amb la col·laboració de l'EAP (equip d'atenció primària) Mataró-6.

En la base de la formulació d'aquesta activitat hi ha tres raons fonamentals. La primera és la identificació, a través de l'EAP, d'un col·lectiu de malalts crònics i persones de més de cinquanta anys que, malgrat tenir poc domini de les TIC, sovint busca informació sobre salut a Internet.

La segona és l'existència d'un marc legal vigent que garanteix el dret del ciutadà a l'educació sanitària en l'àmbit de la protecció de la salut¹ i que, a més, es complementa amb el *Pla de salut de Catalunya 2011-2015* (http://www20.gencat.cat/docs/salut/Home/Destaquem/Documents/plasalut_vfinal.pdf), en el qual es preveu l'impuls dels programes de protecció i promoció de la salut, la prevenció de les malalties i l'autoresponsabilització dels pacients, entre altres. Per a l'acompliment d'aquesta legislació calen actuacions concretes des de l'atenció primària, entre les quals podem destacar les activitats formatives en què es busca una participació activa i responsable tant dels usuaris de la sanitat com dels professionals.²

I la tercera, és l'ús indiscriminat i generalitzat d'Internet com a font primària d'informació sobre la salut per part de ciutadans sense formació prèvia.

Aquesta activitat és una bona pràctica que pot servir de model per a experiències similars realitzades en l'àmbit local. En aquest cas concret, l'actuació, la va promoure l'Ajuntament i hi va col·laborar el centre d'atenció primària; la intervenció de la biblioteca pública, de cara a edicions futures, en milloraria els resultats. La biblioteca pública, tal com queda recollit al *Manifest de la Unesco*

(http://www.cobdc.org/publica/manifestos/manifest_bp.html) (1994), té una missió formativa en la qual s'emmarca aquesta proposta; a més, aporta el valor afegit d'un espai de trobada per a tota la ciutadania (sana o malalta i amb perfils molt variats), amb una infraestructura tecnològica adequada, professionals experts i recursos informatius accessibles.³ L'establiment d'una cooperació formal i estable entre aquests dos equipaments locals de proximitat —el centre d'atenció primària i la biblioteca pública— és un pas endavant en la racionalització dels recursos públics i en la millora de la qualitat de vida de la ciutadania.

Val a dir que el format de l'activitat té una voluntat didàctica i divulgativa clara i evident que es reflecteix en els materials utilitzats,⁴ en els exemples basats en casos reals, en el plantejament dels continguts exposats i en el registre emprat.⁵

2 Fitxa tècnica de la intervenció educativa

- Títol: "Vols buscar informació sobre salut a Internet? Vine i aprèn-ne!"
- Dia, hora i durada aproximada: 17 d'octubre de 2012, de 19.00 a 20.30 h
- Lloc: Casal Municipal de Gent Gran Oriol Batista (Mataró)
- Objectius de la sessió referits a la salut: impulsar l'ús de les TIC com a element de col·laboració entre els professionals de la salut i els ciutadans per tal que els pacients s'autoresponsabilitzin de la seva salut.⁶
- Objectius de la sessió referits a l'assoliment de continguts per part dels assistents: desvetllar l'esperit crític en relació amb la qualitat de la informació sobre salut a Internet, mitjançant la identificació de criteris bàsics per avaluar llocs web relacionades amb la salut.
- Formadores: una infermera, llicenciada en Documentació, que treballa a l'EAP Mataró-6 Gatassa i una bibliotecària autora d'una tesi doctoral sobre les biblioteques per a pacients.
- Públic potencial: malalts crònics (difusió des de l'EAP) i ciutadans majors de 50 anys amb poc domini en l'ús de les TIC.
- Estructura de la sessió:
 1. Presentació
 2. Com avaluar?
 - 2.1. Criteris d'avaluació de llocs web
 - 2.1.1. Autoria
 - 2.1.2. Actualització
 - 2.1.3. Cobertura informativa
 - 2.1.4. Objectivitat, exactitud i veracitat dels continguts
 - 2.2. Segells de qualitat
 - 2.3. Prescripció web
 3. Conclusions: *Decàleg per a l'ús de webs de salut*
- Material lliurat als assistents: un full amb una prescripció web,⁷ la relació d'icones dels segells de qualitat més freqüents⁸ i el díptic **Decàleg per a l'ús de webs de salut** (http://www.guiasinfosalud.es/doc/guia_diptic_cat.pdf) de la Web Mèdica Acreditada.
- Enquesta per a l'avaluació de l'activitat.⁹

3 Continguts de la sessió

3.1 Presentació

Breu introducció sobre Internet adequada al perfil dels assistents, amb l'objectiu d'aconseguir que el públic prengui consciència de les qüestions indicades tot seguit.

Cadascun d'aquests grups fa cerques de maneres diferents perquè tenen necessitats diferents, però tots han d'analitzar la informació des d'una perspectiva crítica.

- **Internet obert a tot i a tothom, 24 hores al dia, 7 dies a la setmana.** La immediatesa en l'obtenció de resultats sobre allò que es busca és un factor que té molt de pes a l'hora de convertir Internet en una font d'informació bàsica. A més, poder fer la consulta privadament, sense intermediaris ni testimonis, també n'afavoreix l'ús.
- **Qui busca què.**¹⁰ S'han identificat tres perfils d'usuaris en relació amb la cerca d'informació sobre salut a Internet:¹¹
 - **Les persones sanes.** Solen buscar informació sobre malalties a curt termini (grip, afonia, otitis, etc.), embaràs i també mesures de prevenció.
 - **Les persones diagnosticades recentment.** Acostumen a fer cerques intenses d'informació específica sobre la seva malaltia i valoren positivament la facilitat d'accés a la informació i la gran quantitat d'informació trobada.
 - **Els malalts crònics i els seus cuidadors.** Solen realitzar cerques periòdiques per fer seguiment sobre tractaments nous, consells nutricionals i teràpies alternatives, entre altres.
- **Qualitat i autoritat de les informacions trobades.** Cal discernir en tot moment entre allò que té validesa informativa i allò que és una informació dubtosa o de mala qualitat; cal saber distingir entre informació contrastada i que compta amb l'aval dels professionals i entre opinions i experiències personals.
- **La salut és individual.** S'ha de buscar informació tenint en compte que cada individu és únic; conseqüentment, la informació que es localitzi només es pot entendre d'una manera genèrica: per aprofundir-hi cal la intervenció d'un professional. És per aquesta raó que una mateixa malaltia pot tenir tractaments diferents condicionats, per exemple, per la convivència de malalties diferents en un mateix pacient (comorbiditat), per l'edat del pacient, els antecedents familiars o els hàbits alimentaris. Fins i tot en els casos en què la informació consultada és fiable, s'ha de tenir en compte aquest factor.

3.2 Com avaluar llocs web amb informació relacionada amb la salut

Els dos objectius de la sessió són:

- Desvetllar l'esperit crític dels qui busquen informació sobre salut a Internet.
- Proporcionar uns instruments bàsics però útils per avaluar la informació localitzada.

Aquesta avaluació se centra en tres àmbits: descripció dels criteris principals que s'han d'utilitzar per discernir la qualitat dels webs consultats, identificació dels segells de qualitat i explicació del funcionament de la prescripció web.

3.2.1 Criteris d'avaluació

En l'àmbit professional hi ha multitud de paràmetres que poden tenir-se en compte a l'hora d'avaluar, però no hi ha un model únic consensuat. La sessió se centra en una tria d'aquells aspectes que són claus i que els usuaris podran aplicar amb facilitat: l'autoria, l'actualització, la cobertura informativa i, finalment, l'objectivitat, l'exactitud i la veracitat de les informacions localitzades. No es tracta, en cap cas, d'un mètode infal·libre sinó d'una guia orientativa.

3.2.1.1 Autoria

L'autoria fa referència al responsable últim de la informació. Pot ser una persona a títol individual, un professional de la salut, un hospital, una associació de malalts, una empresa comercial, etc. En el context medicosanitari la transparència és clau i s'ha de poder identificar fàcilment l'autor de la informació.

Així doncs, el primer que cal fer és buscar al web aquesta dada, que se sol trobar sota d'etiquetes del tipus: "qui som", "informació sobre nosaltres", "la nostra organització", "nosaltres", etc., i que es localitza, habitualment, a la part superior o bé a la banda esquerra de la pàgina. Si ningú no es responsabilitza de l'autoria, s'hauria de dubtar de la validesa dels continguts o bé caldria acceptar-los amb esperit crític.

Podem classificar els autors segons siguin grans organitzacions o persones a títol individual.

- **Grans organitzacions.** Si l'autor o responsable últim de la informació és una entitat, el primer criteri que cal tenir en compte és la seva solvència i que existeixi un consens sobre la seva fiabilitat. En aquest grup, s'hi inclouen els grans hospitals (**Hospital Sant Joan de Déu** (<http://www.hsjdbcn.org/>)), els col·legis professionals (**Col·legi de Farmacèutics de Barcelona** (<http://www.cofb.net/>)) o l'Administració Pública (**Canal Salut de la Generalitat de Catalunya** (<http://www20.gencat.cat/portal/site/canalsalut>)), entre altres. La informació que proporcionen, a més, està avalada per professionals reconeguts en les seves especialitats, els quals —en alguns casos— signen les aportacions i són fàcilment visibles pels usuaris. Són organitzacions que consideren la informació i l'educació en la salut i els hàbits saludables una de les funcions que justifiquen la seva raó de ser.

Per exemple, la informació que es publica al **Centre per a la Innovació de la Diabetis Infantil** (<http://guiadiabetes.net/ca/>) de l'Hospital Sant Joan de Déu no està signada però la validesa dels continguts l'avalua l'**equip professional** (<http://guiadiabetes.net/ca/category/unitat-de-diabetis/lequip-unitat-de-diabetis/>) que constitueix aquesta unitat, així com la pertinença a l'Hospital Sant Joan de Déu, un hospital pediàtric de prestigi reconegut. Tampoc no trobem signats els consells de salut que es publiquen als **Temes de Salut** (<http://www.farmacaceuticonline.com/>) del Col·legi Oficial de Farmacèutics de Barcelona, ni els continguts del **Canal Salut de la Generalitat de Catalunya** (<http://www20.gencat.cat/portal/site/canalsalut>) però són les entitats responsables dels llocs web els que els avalen.

En d'altres casos, per contra, s'ha optat per un model en què l'autoritat de la informació té un doble aval: la de l'organització que la difon a través de la seva pàgina web i, alhora, la del professional de la salut que la signa.

Per exemple, al web **forumclínic** (http://www.forumclinic.cat/sobre_forumclinic), un programa adreçat als pacients i directament vinculat a l'Hospital Clínic de Barcelona, s'hi explica no només què és i qui en forma part, sinó que, en cada àmbit, s'hi identifica fàcilment el responsable dels continguts.

The screenshot shows the 'forumclínic' website interface. At the top, there's a header with the site name and navigation tabs: 'Inici', 'Notícies', 'Reportatges', 'Fòrum', 'Informació', 'Videos sobre Càncer de mama', and 'Sobre Càncer de Mama'. Below this, there's a section for 'MODERADORS' listing 'Montserrat Muñoz' and 'Taylor González'. The main content area features a profile for 'Montserrat Muñoz', including her name, a bio, and a green checkmark icon. The bio states she is a specialist in Oncology, graduated from the University of Barcelona in 1987, and has worked at the Hospital Clínic de Barcelona and the University of Valencia. A red arrow points from the text 'El primer que cal fer és buscar al web aquesta dada...' to the 'Inici de la Web' link in the bio.

Figura 1. **Forumclínic. Càncer de mama** (http://www.forumclinic.cat/cancer_mama/sobre). Els moderadors de l'àrea són fàcilment identificables. A més, se'n pot consultar la formació i l'experiència professional.

Un altre cas és **MedlinePlus** (<http://www.nlm.nih.gov/medlineplus/spanish/>), creat per la National Library of Medicine dels Estats Units. Aplega informació fiable procedent d'instituts de salut i d'organitzacions de confiança nord-americanes. En molts casos, els continguts estan signats per professionals especialistes que tant poden ser autors dels textos publicats com revisors que comproven la vigència de les informacions proporcionades.

- **Autors personals.** Quan l'autor és una persona a títol individual, cal que demostri la seva autoritat i ha d'explicar de manera clara qui és, quina formació ha rebut, l'experiència professional o vital, etc. A partir d'aquestes dades l'usuari podrà decidir la credibilitat que dona a la informació

proporcionada, tant si és l'experiència personal d'un malalt crònic com si són els consells de salut d'un especialista. Les webs que són poc clares en aquest sentit s'han de consultar amb molta prudència.

Els webs en què l'autor té pretensions professionals són especialment sensibles a crear malentesos. Una mala pràctica habitual és

proporcionar currículums poc precisos i, sense arribar a mentir, tampoc no dir tota la veritat.

Per exemple, és freqüent utilitzar l'expressió "estudis de Medicina" i no pas "llicenciat (o graduat) en Medicina", que seria la forma correcta; en el primer cas els estudis poden reduir-se a un únic curs o només a una assignatura, mentre que en l'altre es refereixen a una formació acadèmica completa i amb un títol que ho acredita.

A vegades les titulacions es presenten de manera confusa: no és el mateix "diplomant en sanitat" (fa pensar en uns estudis reglats de 3 anys a la universitat) que "diploma de sanitat" (un curs d'un any), que és el títol real. També s'omet informació sobre el lloc on s'ha estudiat i quan, en quins centres s'han realitzat les especialitzacions, etc.

En d'altres casos, no hi ha cap ommissió en relació amb la formació de l'autor o de la persona responsable però cal ser crítics i saber valorar si aquell perfil mereix confiança.

Figura 2. Bruno Groening. La curación por el camino espiritual. (<http://www.bruno-groening.org/espanol/brunogroening/defaultbrunogroening.htm>) El creador d'aquest mètode va tenir molts oficis (fuster, repartidor, estibador, etc.) i cap formació específica relacionada amb la salut tot i que garanteix a la seva pàgina curacions de tota mena.

3.2.1.2 Actualització

Els professionals de la salut són conscients de l'evolució constant de la seva àrea de treball i de la necessitat de revisar i actualitzar els continguts de les pàgines web amb les novetats que es vagin produint (fàrmacs, teràpies, tractaments, etc.). Per tant, qualsevol web fiable és molt curós en aquest sentit i procura fer visible aquesta informació.

Per exemple, a **MedlinePlus** (<http://www.nlm.nih.gov/medlineplus/spanish/faq/updateschedule.html>), com a política de qualitat, informen de manera general

sobre la freqüència de les actualitzacions (hi ha revisions cada sis mesos, com a mínim) i, a més, aquesta dada s'indica a cada informació proporcionada.

Així doncs, un lloc web amb informació sobre salut, de l'àmbit que sigui, si no conté cap indicació específica sobre la data de publicació de les diferents informacions, s'ha de mirar amb prevenció.

Les dates d'actualització solen situar-se a la part inferior de la pàgina, però sovint —conscients de la importància que tenen— es posen en llocs més visibles com a l'inici de la informació.

Figura 3. Exemples d'indicació d'actualització: **fisterra.com** (<http://www.fisterra.com/Salud/1infoConse/panico.asp>), **CAMFIC** (http://www.camfic.cat/CAMFIC/Seccions/Publicacions/Docs/Fulls_Pacients/42_CAT.pdf) i **Infermera virtual** (<http://www.infermeravirtual.com/ca-es/situacions-de-la-vida/vellesa/consells-de-la-infermera.html>)

Malgrat insistir en l'actualització, hi ha informacions que tenen una vigència més prolongada i que, per tant, continuen sent vàlides encara que hagin passat uns quants anys. Per exemple, la **febre en la infància** (http://www.camfic.cat/CAMFIC/Seccions/Publicacions/Docs/57_Febre_Nen.pdf) (data d'actualització: 2005) no requereix la mateixa actualització que una informació sobre un **nou tractament per al càncer de mama** (http://www.forumclinic.cat/cancer_mama/reportatges)

[/tractamentdelcc3a0ncerdemamaher2positiu3aunmc3b3nd](#)) (data d'actualització: octubre de 2012).

3.2.1.3 Cobertura informativa

Aquest concepte fa referència no només a la informació consultada sinó també al context en el qual es troba. Té en compte la naturalesa de la web i la seva finalitat última; és a dir, si és informativa, si és comercial, si pretén compartir i intercanviar experiències, etc. La pàgina principal ens ha de donar una idea dels temes que s'hi tracten i també del to general. La cobertura està estretament vinculada a l'autoria.

Distingirem tres tipus bàsics de webs: institucionals de solvència contrastada, comercials i els que donen veu a qualsevol persona a títol privat.

- **Webs institucionals de solvència contrastada.** Aquest grup està constituït per webs sense afany de lucre (no són comercials) que tenen una vocació essencialment informativa i formativa en relació amb els ciutadans; d'aquesta manera compleixen les seves funcions —recordem, per exemple, l'obligació envers la societat que tenen els hospitals que pertanyen a la xarxa de la sanitat pública. Aquí, s'hi inclouen els webs dels grans hospitals (**Hospital Germans Trias i Pujol** (<http://www.gencat.cat/ics/germanstrias/cat/salut.htm>)), els col·legis i les associacions professionals (**Col·legi de Farmacèutics de Barcelona** (<http://www.farmacauticonline.com/>); **Asociación Española de Pediatría y Atención Primaria** (<http://www.aepap.org/>)) i les associacions de malalts i familiars (**Asociación Española Contra el Cáncer**), entre altres.
- **Webs comercials.** En aquesta categoria, s'hi agrupen pàgines amb una voluntat de negoci que pot ser més o menys evident. La finalitat última és vendre productes o serveis; per tant, tota la informació que proporcionen sempre cal analitzar-la des d'aquesta perspectiva. Aquí inclouríem les farmàcies i les parafarmàcies virtuals que faciliten l'accés a fàrmacs i productes diversos naturals sense control mèdic. Val a dir que, a l'Estat espanyol, la venda de medicaments per Internet és il·legal però l'existència de farmàcies en línia de països amb una legislació més permissiva ha fomentat aquest tipus de transaccions (**My Canadian Pharmacy** (<http://newmycanadianpharmacy.com/>)). Una altra de les raons per les quals les farmàcies virtuals solen tenir molts clients són els preus competitiu i, sobretot, l'accés sense restriccions a qualsevol tipus de medicament.

En aquest grup, també s'hi inclouen pàgines que no expliciten clarament la seva voluntat comercial però que, arribats a un cert punt, és necessària una transacció econòmica, per la compra d'un producte (un llibre o un DVD explicatiu), per un servei (una consulta personalitzada o un tractament), per una contribució a un projecte, etc.

Figura 4. **La cura en un minuto** (<http://www.curaenunminuto.com/>). Només amb la compra del llibre es podrà tenir accés a la fórmula per curar el càncer

Cal anar en compte amb aquestes pàgines perquè garanteixen cures miraculoses i solen aprofitar-se de la necessitat i de la urgència de qui les consulta, ja sigui perquè vol superar una malaltia més o menys greu, ja sigui perquè prefereix optar per solucions dràstiques i immediates a canviar els hàbits de vida. Es tracta de les nombroses pàgines que prometen la cura immediata de la diabetis o fins i tot de qualsevol càncer o de les que ens proposen un producte per aprimar-se de manera ràpida i immediata. Les preguntes que cal fer-se sempre són les mateixes: si fossin remeis tan eficaços com prometen, existirien diabètics?, es moriria gent per culpa del càncer?, continuarien havent-hi casos d'obesitat?

- **Webs on els ciutadans poden expressar-se** (a través d'un web o d'un fòrum). Aquest apartat inclou pàgines en les quals la gent pot explicar la

seva experiència i compartir, si s'escau, aquella informació que els ha resultat útil i interessant. Els continguts estrictament mèdics (diagnòstics i tractaments), en aquests casos, han de valorar-se com a purament testimonials i no pas informatius i formatius ja que no són professionals de la salut qui els exposen. En canvi, els continguts que fan referència a altres aspectes més personals i emocionals poden ser realment útils. Per exemple, hi ha diversos webs que garanteixen la cura de qualsevol càncer amb un simple preparat casolà d'àloe i en cap moment demanen diners ni tan sols hi ha anuncis publicitaris.¹² La frontera entre la bona intenció i la credulitat és fràgil i cal ser crítics.

En el cas dels fòrums, un element clau per valorar correctament la informació proporcionada és saber si compten amb un moderador que sigui un professional de la salut o no. En els fòrums sense aquest control es troben comentaris que cal llegir amb molta prevenció; per exemple, en un fòrum sobre TDAH infantil (trastorn per dèficit d'atenció i hiperactivitat) els pares expliquen els medicaments que subministren als seus fills i recomanen dosis i fàrmacs sense cap perjudici.¹³

Aquí s'inclouen webs que recullen informacions i les difonen sense valorar-les prèviament. L'exemple que il·lustra la Figura 5 mostra una pàgina sense un responsable reconegut, amb un menú de temes dispars ("afrodisíacs", "Antàrtida", "autisme", "bondades del vino", "diamantes", "glaciari", "Streets", "vampiros", etc.) i amb publicitat. L'article, publicat a la revista *Parents*,¹⁴ relata un cas de curació d'autisme. Malgrat indicar la font de procedència del text, ni la pàgina que l'acull ni la data (any 2000) conviden a confiar plenament en el contingut.

Figura 5 **Nosotros curamos el autismo de nuestro hijo** (<http://www.servicioweb.cl/articulos/autismo.htm>)

3.2.1.4 Objectivitat, exactitud i veracitat dels continguts

Per tal de poder valorar l'objectivitat, l'exactitud i la veracitat dels continguts d'una pàgina web, cal una reflexió prèvia sobre què es busca realment, què es vol saber, què es necessita, etc. I aquí val la pena recordar els perfils de les persones que busquen informació sobre salut a Internet, descrits anteriorment. Per exemple: es busca informació general sobre hàbits saludables (dieta sana i equilibrada, esport, etc.), s'ha diagnosticat una malaltia (amb pronòstic greu o no) i cal més informació?, la malaltia es troba en un estadi més avançat i es volen

ni la qualitat ni l'objectivitat ni la fiabilitat de la informació que s'hi proporciona.

Un exemple de bona praxis el trobem al **forumclínic** (http://www.forumclinic.cat/sobre_forumclinic) : els dubtes plantejats als fòrums no només obtenen una resposta del moderador sinó que sovint aporten informació complementària que avala allò que es diu o bé que serveix per aprendre'n més, tal com es veu a la Figura 6.

Figura 6. **forumclínic. Fòrum sobre trastorn bipolar** (http://www.forumclinic.cat/trastorn_bipolar/forum/preguntes-diverses)

Algunes pàgines poden crear confusió per l'aparença de professionalitat dels continguts. A l'exemple de la Figura 7 es presenten els resultats d'unes anàlisis preclíniques per demostrar que un tractament que proposen per curar la diabetis no és tòxic ni té efectes secundaris; malauradament només s'ha provat en conills i es dona per bo.

Figura 7. El vencedor de Diabetes. **Estudios preclínicos** (<http://www.diabetessecura.com/xestudios.html>)

I un darrer cas en què l'objectivitat, l'exactitud i la veracitat són qüestionables el trobem en aquells blocs o pàgines personals que difonen informació que ha semblat interessant als autors però que no han contrastat prèviament; en conseqüència, no se'n pot garantir la veracitat. L'exemple de la Figura 8 és d'una pàgina sobre cuina i salut que inclou notícies i informacions que interessen a l'autor (identificat; per tant, compleix el criteri d'autoritat) i que comparteix amb els seus seguidors. No hi ha cap interès comercial darrere però es difon una informació no contrastada que cal valorar críticament.

Figura 8. Cocina – Salud. **Curar el cáncer con tratamiento natural** (<http://www.cocinasalud.com/curar-el-cancer/>)

Per acabar aquest apartat, cal recordar que la informació que es troba a Internet relacionada amb la salut és només informació i que sempre és necessari l'assessorament i el consell d'un professional expert que ens ajudi a entendre-la i a interpretar-la correctament, i que tingui en compte les peculiaritats de cada persona (la salut és

individual). En aquest sentit, molts webs compten amb notes específiques que recorden a l'usuari que cal consultar sempre amb un professional.

Figura 9. **CAMFIC** (<http://www.camfic.cat/>) (Societat Catalana de Medicina Familiar i Comunitària). **UACC** (<http://www.ua-cc.org/index.jsp>) (Unitat d'Atenció Crohn-Colitis)

3.2.2 Segells de qualitat

Davant de l'allau d'informació sobre salut a Internet d'una qualitat i fiabilitat més que dubtosa, una sèrie d'organismes professionals de l'àmbit de la salut van decidir desenvolupar diferents instruments per mesurar la qualitat dels webs relacionats amb la salut. La mesura principal ha estat l'elaboració de codis ètics i de conducta que serveixin per analitzar els webs. Aquells que superen positivament el procés, se'ls certifica com a webs que donen informació de qualitat i se'ls identifica mitjançant un segell. L'objectiu d'aquestes organitzacions és aconseguir que els usuaris localitzin i identifiquin aquests segells i sàpiguen que és un lloc "segur" i "de qualitat".

Perquè un web pugui incloure aquest segell ha de seguir prèviament un procés d'acreditació en el qual es comprova si compleix uns requisits com són l'autoria reconeguda, l'actualització de la informació, l'objectivitat, etc. Es tracta d'un compromís de qualitat que cal renovar regularment.

D'organitzacions que acrediten, n'hi ha d'internacionals i de locals. La selecció que es proposa recull les que tenen una major presència a les pàgines susceptibles de ser consultades en cerques fetes en català i castellà.

Icona del segell	Nom del segell	Entitat que acredita
	HONcode (http://www.healthonnet.org/HONcode/Spanish/HONcode%20%20%20%20) (Europa)	
	Web Médica Acreditada (http://wma.comb.es/es/home.php)	Col·legi Oficial de Metges de Barcelona (http://www.comb.cat/cast/home.aspx)
	Agencia de Calidad Sanitaria de Andalucía (http://www.juntadeandalucia.es/agenciadecalidadsanitaria)	Consejería de Salud y Bienestar de la Junta de Andalucía (http://www.juntadeandalucia.es/salud/sites/csalud/portal/index.jsp)

Habitualment, aquestes icones es troben a la part inferior de la pàgina però també poden ser als laterals. Un lloc web pot tenir més d'un segell de qualitat.

Figura 10. **CedimCat** (<http://www.cedimcat.info/>) (Centre d'Informació de Medicaments de Catalunya). **AEV** (<http://www.vacun.org/>) (Asociación Española de Vacunología)

3.2.3 La prescripció web

La prescripció web és una recomanació que el professional de la salut proporciona al pacient sobre pàgines de confiança per complementar la informació sobre la seva malaltia i/o promocionar hàbits saludables. La prescripció ha de tenir en compte les demandes del pacient, el perfil, la formació, si sap anglès o no, etc. Per tant, els webs que es recomanen, a banda de garantir la qualitat informativa, tenen el valor afegit d'haver estat seleccionades per un especialista que té en compte les característiques del pacient concret que ha fet la demanda.

A més, es contempla la possibilitat de seguir el procediment també a la inversa: el pacient consulta Internet i comenta amb els professionals de referència els dubtes que té. S'inicia així un diàleg d'aprenentatge en què s'afavoreix l'educació en la salut, la prevenció de malalties, la millora de l'estil de vida, etc.

La prescripció web, doncs, està pensada perquè funcioni de manera recíproca: del professional cap al pacient o ciutadà i d'aquest cap al professional perquè l'orienti. Es compleix, així, amb una de les obligacions de la sanitat pública que és l'educació en la salut i els hàbits saludables.

El full lliurat als assistents és un exemple de prescripció web.¹⁶

3.3 Cloenda

La Web Mèdica Acreditada (WMA) del Col·legi Oficial de Metges de Barcelona promou unes recomanacions bàsiques que s'han de tenir en compte quan es busca informació sobre salut a Internet i se'n consulta. Aquestes recomanacions estan aplegades en el **Decàleg per a l'ús de webs de salut** (http://www.guiasinfosalud.es/doc/guia_diptic_cat.pdf) i pretenen desvetllar i desenvolupar el sentit crític dels usuaris en relació amb els continguts que es troben a Internet. Les idees principals de la sessió queden recollides en aquest decàleg.

4 Conclusions sobre la intervenció educativa descrita

Els objectius plantejats en relació amb l'assoliment dels continguts per part dels assistents a la sessió i amb l'apoderament¹⁷ del pacient s'han complert, però cal que hi hagi continuïtat si es volen assolir resultats rellevants a curt, mig i llarg termini.

En futures actuacions es poden plantejar sessions pràctiques complementàries que combinin nocions bàsiques de cerca amb la consulta a recursos concrets; d'altres, especialitzades en temàtiques d'interès general (hàbits saludables), o adreçades a col·lectius concrets (pares i mares adolescents, malalts crònics), etc.

Arran d'aquesta intervenció és palesa la necessitat ineludible d'una col·laboració estable entre el centre d'atenció primària i la biblioteca pública: l'un aporta el coneixement especialitzat i acostia la salut i els hàbits saludables a tota la població (sana o malalta) i l'altra cedeix espais, professionals i recursos informatius o tecnològics, entre altres. El resultat és doble: una ciutadania més ben informada i amb una millor qualitat de vida i, també, un ús més responsable dels recursos públics.¹⁸

Data de recepció: 15/11/2012. Data d'acceptació: 16/01/2013.

Apèndix 1

Prescripció web

- **CAMFIC (Societat Catalana de Medicina Familiar i Comunitària) - Fulls per a pacients:** escriuiu a Google: "fulls per a pacients camfic", o bé busqueu l'adreça següent: <http://www.camfic.cat/CAMFIC/Seccions/Publicacions/Arxius/Fulls_Pacients_CAMFIC.aspx>.
- **Canal Salut – Generalitat de Catalunya:** escriuiu a Google: "canal salut".
- **Col·legi de Farmacèutics de Barcelona:** escriuiu a Google: "farmacèutics de Barcelona web de salut", o bé busqueu l'adreça següent: <<http://www.farmacaceuticonline.com/ca/delaz>>.
- **Escuela de Pacientes - Junta de Andalucía:** escriuiu a Google: "escuela de pacientes", o bé busqueu l'adreça següent: <<http://www.escueladepacientes.es/ui/index.aspx>>.
- **FisterraSalud:** escriuiu a Google: "fisterrasalud", o bé busqueu l'adreça següent: <<http://www.fisterra.com/Salud/index.asp>>.
- **FòrumClínic:** escriuiu a Google: "forumclinic", o bé busqueu l'adreça següent: <<http://www.forumclinic.cat/>>.

(<http://www.forumclinic.cat/>) >.

- **Hospital Sant Joan de Déu:** escriviu a Google: "hospital sant joan de deu", o bé busqueu l'adreça següent: <<http://www.hsjdbcn.org/portal>> (<http://www.hsjdbcn.org/porta%3el>) .
- **MedlinePlus:** escriviu a Google: "medlineplus", o bé busqueu la següent adreça: <<http://www.nlm.nih.gov/medlineplus/spanish/> (<http://www.nlm.nih.gov/medlineplus/spanish/>) >.
- **Universitat dels pacients:** escriviu a Google: "universitat dels pacients", o bé busqueu l'adreça següent: <<http://www.universitapacients.org/> (<http://www.universitapacients.org/>) >.

Apèndix 2

Segells de qualitat

Nom del segell	Icona del segell
Web Mèdica Acreditada (Col·legi Oficial de Metges de Barcelona)	
Honcode	
Agencia de Calidad Sanitaria de Andalucía	

Apèndix 3

Enquesta no validada

"VOLS BUSCAR INFORMACIÓ SOBRE SALUT A INTERNET? VINE I APRÈN-NE!"
Mataró, 17 d'octubre de 2012

Edat: ____ anys Sexe: Dona Home

Heu consultat alguna vegada a Internet temes sobre salut?

No Sí. Quins temes: _____

La informació que trobeu a Internet, us és útil?

Mai A vegades Sovint Sempre

Consulteu amb el metge, infermera, farmacèutic, etc. la informació trobada a Internet?

Mai A vegades Sovint Sempre

El metge, infermera, el farmacèutic, etc. us han indicat algun lloc d'Internet relacionat amb la salut?

No Sí

Gràcies per la vostra col·laboració.

clínica. 6a ed. Barcelona: Elsevier España. Vol 1, p. 643–644.

³ Ford, B. J. (2002). "**Todos son bienvenidos: la biblioteca pública como espacio de integración ciudadana** (<http://hdl.handle.net/10421/1212>)". *I Congreso nacional de bibliotecas públicas: la biblioteca pública: portal de la sociedad de la información*. Madrid: Ministerio de Cultura, p. 190–199.

⁴ Per exemple, per indicar la fiabilitat de la informació s'han utilitzat les icones següents que apareixen al costat dels recursos per tal d'identificar fàcilment si són fiables o bé dubtosos o clarament enganyosos. (Font: **Softicons - Free Icons** (<http://www.softicons.com/free-icons>)).

⁵ Aquest article conté només una selecció dels exemples i de la casuística explicada durant la sessió per tal d'adequar els continguts orals al format textual. Els exemples proposats estan basats en cerques fetes a Google durant el mes de setembre de 2012.

⁶ Segons consta al **Pla de salut de Catalunya 2011-2015** (http://www20.gencat.cat/docs/salut/Home/Destaquem/Documents/plasalut_vfinal.pdf) , a la línia d'actuació 5. Major enfocament cap als pacients i les famílies (p. 125–132).

⁷ Vegeu l'Apèndix 1.

⁸ Vegeu l'Apèndix 2.

Notes

¹ El dret a una educació sanitària queda garantit per la **Llei de protecció de la salut** (<http://www.gencat.cat/diari/3879/03114114.htm>) (2003) que contempla l'actuació preventiva i estableix que *l'educació sanitària en matèria de protecció de la salut* forma part de les competències dels ens locals. Novament s'insisteix sobre aquest dret en el **Decret del sistema sanitari integral d'utilització pública de Catalunya (SISCAT)** (2010).

² Martín Zurro, A.; Cano Pérez, J. F. (coord.) (2008). *Atención primaria: conceptos, organización y práctica*

⁹ Vegeu l'Apèndix 3. Es tracta d'una enquesta no validada.

¹⁰ Per conèixer les característiques sociodemogràfiques dels usuaris d'Internet interessats en temes de salut a Catalunya, vegeu: Lupiáñez (2007). "3.4 Els usuaris d'Internet: usos relacionats amb la salut (http://www.uoc.edu/in3/pic/cat/pdf/pic_salut_capitol3.pdf)". En: Projecte Internet Catalunya (PIC). *Modernització tecnològica, canvi organitzatiu i serveis als usuaris en el Sistema de Salut de Catalunya*. Vol. I. *Informe de recerca*. Barcelona: UOC; Generalitat de Catalunya, p. 106–162.

¹¹ A partir de l'estudi citat per Conesa Fuentes; Aguinaga Ontoso (**BiD, n. 23, 2009** (<http://www.ub.edu/bid/23/conesa1.htm>)): California Healthcare Foundation (2000). *Ethics survey of consumer attitudes about health web sites. Conducted by cyber dialogue* (January). I també: Martín Sánchez, F.; Carnicero Giménez de Azcárate, J. (2002). "La información de salud en Internet: cómo mejorar su calidad desde la perspectiva de los principales agentes implicados". **IV Informes SEIS** (<http://www.seis.es/documentos/informes/informeseis2002.pdf>) . Pamplona, p. 39.

¹² No donem enllaços perquè es tracta de pàgines web molt inestables que canvien gairebé d'un dia per l'altre.

¹² No donem enllaços perquè es tracta de pàgines web molt inestables que canvien gairebé d'un dia per l'altre.

¹³ No donem enllaços per la mateixa raó adduïda anteriorment.

¹⁴ La revista nord-americana *Parents* compta amb una versió espanyola, *Ser padres*; es tracta d'una publicació de caràcter divulgatiu i sense cap autoritat científica.

¹⁵ Medicina basada en l'evidència: *Pràctica mèdica que combina la valoració crítica de l'evidència científica disponible amb l'expertesa del professional sanitari a l'hora de prendre decisions clíniques sobre l'atenció d'un pacient individual*. Termcat. Cercaterm.

¹⁶ Vegeu l'Apèndix 1.

¹⁷ Apoderament: *Procés consistent a donar informació i poder a un professional de la salut o a una persona atesa perquè participi en la presa de decisions del procés de salut*. Termcat. Cercaterm.

¹⁸ Està previst que al llarg del mes de maig de 2013 es realitzi una segona sessió en el marc del calendari d'activitats de la Biblioteca Pública Pompeu Fabra de Mataró, amb la col·laboració de l'EAP Mataró-6 Gatassa.

Español

Paraules clau

Alfabetització en informació; Salut; Recursos d'informació; Programes d'educació; Mètodes d'ensenyament i aprenentatge

Citació recomanada

Vall Casas, Aurora; Boté, Clara (2013). «Vols buscar informació a Internet? Vine i apren-ne : descripció d'una activitat formativa». *BiD: textos universitaris de biblioteconomia i documentació*, juny, núm. 30. <<http://bid.ub.edu/30/bote.htm>> [Consulta: 09-07-2013].

